

Gerrit Willem Dijsselhof, een artistiek martelaar

● Alfred Krans

Het Drents Museum herbergt in de Abdijkerk van 1 juni tot 1 september een bijzondere expositie, gewijd aan G.W.Dijsselhof, een kunstenaar, die in de vergetelheid dreigde weg te zinken, maar die dankzij de Stichting Schone Kunsten rond 1900 dit ontrechte lot niet wordt beschoren. Er is een prachtige monografie verschenen van Yvonne Brentjens, er was een interessante expositie Dwalen door het Paradijs in het Haagse Gemeentemuseum, die nu dus in Assen te zien is. Dat het Haagse Gemeentemuseum het initiatief heeft genomen voor deze expositie is niet verwonderlijk: daar bevindt zich al vanaf 1931 de Dijsselhofkamer, een interieur, dat ontworpen was voor de Amsterdamse huidarts dr. W. van Hoorn en hier is ook een uitgebreide collectie ontwerptekeningen, boekversieringen, schilderijen, batiks, meubels en textilia. En dat de expositie nu in het Drents museum te zien is, is een logisch vervolg: hier bevindt zich immers de zetel van de Stichting Schone Kunsten rond 1900, die kunst en kunstnijverheid verzamelt van kunstenaars uit de periode van 1880 tot 1940, de tijd van het symbolisme, de Nieuwe Kunst, het post-impressionisme, de Amsterdamse school, De Stijl, de nieuwe zakelijkheid.

Een enkeling zal Dijsselhof nog kennen als de vissenschilder, die duizenden studies heeft gemaakt van de onderwaterwereld, waar je kunt genieten van al die "gewichtige en zure ouwemannen-smoelwerken" (Jan Veth). Maar zijn grote kracht lag toch in zijn fascinatie voor de schoonheid van het alledaagse. Van Gogh schilderde zijn grote zonnebloemen, van Looy dure rozensoorten, maar bij Dijsselhof zie je de paarse dovenetel, het bosviooltje en de zuring, die door hun onbenulligheid meteen worden vertrapt. Tijdgenoten kwamen in hun motieven met de pauw, nu ja, Dijsselhof deed dat ook wel, maar hij liet zich liever inspireren door spinnen, lieveheersbeestjes en uilenkopjes.

Dijsselhof was van oorsprong een boerenjongen, geboren in 1866 in Zwollerkerspel, een gehucht, dat al lang is opgeslokt door de stad Zwolle. Belangrijk voor zijn ontwikkeling als kunstenaar zijn zijn Haagse jaren, die duren tot 1884, waarin hij als piepjonge student op de academie zich het klassieke schoonheidsideaal eigen maakt, daarna zijn Amsterdamse tijd, waarin hij zelf les gaat geven in tekenen, boetseren en ornamentcompositie. Hij verkeert in de kringen van de Tachtigers en De Nieuwe Gids, waar dichters en schilders elkaar beïnvloeden, maar een verloren liefde is de waarschijnlijke aanleiding voor een overhaast vertrek naar Berlijn in 1888. Van hieruit onderneemt hij voortdurende zwerftochten langs kloosters, kerken en musea in heel Europa. Van de aquarellen, die Dijsselhof in Berlijn maakt, is niets bewaard gebleven, maar we weten uit zijn studiebladen, dat hij hier zijn voorliefde voor vissen ontwikkelde, die hij eindeloos bestudeerde op de Griekse vazen in de musea en in de kreeftenbakken voor de ramen van de restaurants. Later zal hij nog vele malen naar het aquarium in Artis gaan en zich laten beïnvloeden door de Japanse prenten van Katsusjika Hokusai en Ando Hiroshige. Na Berlijn volgen nog korte verblijven in Dresden, Praag, Wenen, München en Parijs, waar hij werkzaam was op de Nederlandse afdeling van de wereldtentoonstelling in 1889, om daarna weer in Amsterdam neer te strijken. Het doel van zijn kunstenaarschap neemt nu vastomlijnde en definitieve vormen aan. "Kijk om je heen en zie hoe alles leelijk-d.w.z. zielloos-is. Kunst kan men niet aanleeren, men heeft de gave-tot scheppen- in zich of niet. Maar waar wel tegenop te komen is, is het noodeloos zielloos maken-door den machinale arbeid- van alles wat ons omringt. Als het zoo doorgaat-als wat je opneemt of wat het oog ziet-dood en zielloos is waarvan moet dan de inspiratie van den kunstenaar vandaan komen. Want juist die alledaagse dingen om ons heen bepalen onze stemming. In handwerk- ja in het onbenulligste handwerk- schuilt de ziel van onzen medemens en al die zieltjes bij elkaar geven ons een zachte aandoening van geluk."

Vanaf 1891 wordt Artis het werkterrein van Dijsselhof. Aquarellen met traag lopende kamelen, koffervissen, karpers en palingen, decoratieve ontwerpen van schaaldieren en bloemen, panelen met kreeften en langoesten bestemd om wandvlakken te vullen, vinden hun weg naar een handjevol kunstminnaars. Dijsselhof is nog lang geen gevierd kunstenaar, maar daar komt verandering in, als hij in 1893 belangstelling krijgt voor oude technieken als de batik en de houtsnede. Hij maakt in opdracht een oorkonde voor de Nederlandsche Maatschappij der Geneeskunde, vignetten met varens en venushaar en de titelpagina voor een bloemlezing van P.C.Hoof door Albert Verwey, een boekband voor de bloemlezing "Een pic-nic in proza" van werken uit De Nieuwe Gids en voor een nooit